

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Житомирський державний університет імені Івана Франка

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

 проф. Галина КИРИЧУК

22 березня 2022 року

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З «ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ»

ДЛЯ ВСТУПУ НА ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
зі спеціальності

015 ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (за спеціалізаціями)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступ

Наукова спеціальність 015 Професійна освіта спрямована на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів, які досліджують теоретичні, методологічні, науково-прикладні питання теорії та методики професійної освіти, зокрема закономірності, тенденції розвитку систем професійної освіти, структурно-функціональні зміни, освітні, організаційно-управлінські процеси у професійній підготовці фахівців у взаємозв'язку з соціально-економічними перетвореннями в Україні і за кордоном.

Програма визначає необхідний стартовий (початковий) рівень наукової підготовленості для вступників до аспірантури за спеціальністю 015 Професійна освіта. Специфіка навчання в аспірантурі вимагає від дослідника здатності синтезувати знання закономірностей, принципів, сучасних тенденцій розвитку загальної педагогіки з теорією та методикою професійної освіти. Під рівнем наукової підготовленості здобувана наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 015 Професійна освіта розуміємо його здатність вирішувати завдання ціннісно-орієнтаційної, гностичної, рефлексивної і перетворювальної діяльності у сфері професійної освіти, спираючись на засвоєний професійно-педагогічний досвід. Рівні наукової підготовленості розрізняються класами завдань, які здатний вирішувати здобувач. Необхідний рівень характеризується готовністю до самостійної постановки професійно-педагогічних проблем у сфері професійної освіти і пошуку нових способів їх вирішення. Важливо також продемонструвати розвиненість професійно-педагогічної культури, а також володіння певними способами проєктивної, дослідницької діяльності.

Мета вступного іспиту: перевірити якість професійно-педагогічних знань, умінь і навичок вступників, стан їхньої готовності до дослідницької діяльності в галузі професійної педагогіки.

Завдання програми вступного іспиту в аспірантуру: ініціювати процес професійного самовизначення в обраній спеціальності, що є основою подальшої професійної діяльності, професійного розвитку і саморозвитку; дати уявлення про основні категорії професійної педагогіки відповідно до спеціальності; ознайомити з напрямками науково-педагогічного дослідження у сфері професійної освіти зі спеціальності; формувати навички самостійної науково-дослідницької та педагогічної діяльності при підготовці теоретичних питань в рамках певного напрямку у сфері професійної освіти і компетенцій, необхідних для науково-педагогічної роботи; створити умови для формування у аспірантів професійних умінь і навичок з таких видів діяльності: навчально- професійна, науково-дослідницька, педагогічно-проєктувальна, організаційно- технологічна, методична.

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 015 Професійна освіта складена на підставі обсязі стандарту вищої освіти магістра зі спеціальностей "Педагогіка вищої школи", "Управління навчальним закладам" і включає опорні питання навчальних курсів "Загальні основи педагогіки", "Методологія та логіка наукових досліджень", "Порівняльна педагогіка вищої школи", "Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні", "Освітні технології у вищій освіті".

До програми додається список рекомендованої літератури, критерії оцінювання знань.

На іспиті вступник повинен:

- показати ґрунтовні **знання**: основних понять і проблем професійної педагогіки; загальної педагогіки, дидактики, найважливіших праць із загальних та окремих питань теорії

та методики викладання навчальних дисциплін у вищій школі; історико-педагогічних проблем розвитку вищої освіти в Україні; проблем розвитку вищої освіти в інших країнах світу; основних положень праць видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів-просвітителів з питань освіти, навчання і виховання;

- знання тенденцій розвитку основних педагогічних теорій і систем; знання про людину як суб'єкта освітнього процесу, вікові, індивідуальні особливості, професійні схильності й інтереси, соціальні фактори розвитку студента; знання про закономірності виховання і навчання в цілісному педагогічному процесі, про сучасні педагогічні технології у сфері професійної освіти; організації освітнього процесу в різних закладах професійної освіти; знання в галузі розробки навчально-програмної документації та основ формування змісту професійної освіти; з основ управління закладами професійної освіти; в галузі організації дослідно-експериментальної роботи у сфері професійної освіти;

- виявити вміння аналізувати, порівнювати окремі педагогічні теорії, систематизувати різні наукові підходи до наукової проблеми; творчо застосовувати теоретичні погляди теоретиків історії педагогіки, професійної педагогіки у навчально-виховній діяльності вищих навчальних закладів; прогнозувати основні шляхи подальшого розвитку вищої педагогічної освіти в Україні.

Результати іспиту: встановлюється рівень готовності вступника до вирішення завдань професійної науково-педагогічної діяльності.

ДЕРЖАВНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ПРО ОСВІТУ

Закони України: "Про освіту" (2008), "Про загальну середню освіту" (1999), "Про вищу освіту" (2014), "Про професійний розвиток працівників" (2012), «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (2019).

Питання професійної (педагогічної) освіти в Державній національній програмі "Освіта" ("Україна XXI століття"); Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Державна національна програма "Освіта. Україна XXI століття" (1996), Державна програма "Вчитель" (2002), Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.2007 р. № 1117 «Про затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 -2020 р.). Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні (2002), Концепція освіти дорослих в Україні (2011), Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти від 12 червня 2019 р. № 419-р «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року».

ТЕОРІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Поняття "професійна освіта". Моделі професійної освіти. Національні системи професійної освіти.

Система неперервної професійної освіти: теоретичні основи, зміст. Тенденції розвитку неперервної освіти в Україні. Андрагогіка як наука про освіту дорослих.

Система освіти України. Мета, завдання та принципи професійної освіти. Вища освіта. Післядипломна освіта. Дистанційна освіта. Самоосвіта. Фундаментальні принципи розвитку сучасної освіти.

Принципи реалізації ідеї неперервної професійної (педагогічної) освіти.

Інноваційні процеси в розвитку професійної (педагогічної) освіти. Концептуальні засади неперервного розвитку педагогічної майстерності вчителя (викладача).

Поняття про педагогічний процес. Структура педагогічного процесу.

Навчання і виховання як підсистеми педагогічного процесу. Принципи цілісного педагогічного процесу.

Процес навчання як цілісна система. Діяльність визначних дидактів, їх основні творчі надбання. Вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду в системі професійної освіти

Етапи, закони і закономірності педагогічного процесу. Учіння як специфічний вид діяльності студентів.

Педагогічні технології в сучасній світовій та вітчизняній освіті . Сучасні інноваційні технології творчого розвитку особистості (розвивальне навчання, навчання як дослідження, організація групової навчальної діяльності студентів, метод проектів, евристично-модульна технологія, нові інформаційні технології активізації пізнавально-творчої діяльності).

Зміст загальної та професійної освіти. Принципи і критерії відбору змісту освіти. Сутність стандартизації сучасної освіти. Навчальний план, навчальна програма як нормативні документи, що відображають зміст освіти.

Модель діяльності фахівця і зміст професійної підготовки.

Методи навчання та активізації пізнавальної діяльності.

Методи контролю і самоконтролю. Вимоги та критерії до вибору методів навчання.

Засоби навчання. Вибір методів і засобів навчання. Дидактичні функції засобів навчання.

Форми організації навчання. Індивідуальні, групові, колективні форми.

Контроль і оцінка результатів освіти.

Нормативно-правове регулювання організації навчального процесу у вищому навчальному закладі. Особливості навчання обдарованих юнаків і дівчат.

Теорія і методика виховної роботи у професійних освітніх установах.

Методи, форми і технології виховання у професійній педагогіці.

Студент як суб'єкт навчально-виховного процесу. Колектив як засіб виховання. Інститут кураторства.

МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Дидактичні особливості викладання навчальних дисциплін. Категорії дидактики. Провідні дидактичні принципи.

Загальні і спеціальні методи навчання. Класифікація методів навчання. Основні форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів у ВНЗ.

Зміст діяльності викладача в навчальному процесі. Психолого- педагогічні вимоги до лекції в сучасній системі професійної освіти. Організація роботи студентів на інтерактивній лекції. Конспект лекції, його функції

Мета та функції практичних занять. Форми семінарських занять, методичні вимоги до їх підготовки та проведення. Лабораторне заняття, його мета і особливості побудови, підготовка, методика проведення. Інноваційні підходи до підготовки та проведення навчальних занять у системі професійної освіти. Особливості використання мультимедійних засобів під час вивчення навчальних дисциплін.

Самостійна робота студентів в системі професійної освіти. Методичні прийоми активізації самостійної роботи. Організація і контроль самостійної діяльності студентів в

умовах кредитно-модульної системи навчання.

Науково-дослідна робота студентів, принципи і форми її організації. Студентське наукове товариство.

Навчальна і виробнича практика студентів в системі професійної підготовки.

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Поняття управління освітніми системами в педагогічній науці і менеджменті в освіті. Принципи управління освітніми системами.

Управління державними і муніципальними освітніми установами. Управління недержавними освітніми установами.

Управління професійним освітнім закладом: призначення, мета, процес, система, механізм. Управлінська культура керівника освітнього закладу, її основні компоненти.

Управління якістю професійної освіти. Стан, основні принципи та підходи до підвищення якості підготовки фахівців.

Рекомендована література

Основна

1. Закон України від 10.07.2019 р. «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти від 12 червня 2019 р. № 419-р «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.2007 р. № 1117 «Про затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2007-%D0%BF#Text>.

4. Внукова О. М. Методологічні засади професійної освіти : навчальний посібник для студентів напрямів підготовки 6.010104 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості), 6.010104 Професійна освіта (Дизайн) / О. М. Внукова. – К. : КНУТД, 2015. – 198 с.

5. Зайченко І.В. Теорія і методика професійного навчання: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» / І. В. Зайченко. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2014. – 548 с.

6. Зайченко І.В. Теорія і методика професійного навчання / І.В. Зайченко. – К.: Ліра-К, 2016. – 580 с.

7. Ігнатенко Г.В. Професійна педагогіка: навч. посіб. / Ігнатенко Г.В., Ігнатенко О.В. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 352 с.

8. Куцебо Р.В. Загальна та професійна педагогіка / Куцебо Р.В. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://stud.com.ua/125496/pedagogika/zagalna ta profesivna pedagogika](https://stud.com.ua/125496/pedagogika/zagalna%20ta%20profesivna%20pedagogika).

9. Методика професійного навчання: методичний посібник / І.Є. Сілаєва, С. С. Шевчук, С.О. Заславська. – Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2013. – 292 с.

10. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / [З. Н. Курлянд та ін.]; за ред. д-ра пед. наук, проф. З. Н. Курлянд. – К.: Знання, 2012. – 390с.

Додаткова

1. Артюх С.Ф. Педагогические аспекты преподавания инженерных дисциплин / Артюх С. Ф., Коваленко Е. Э., Белова Е.К., Изюмская Г. В., Беликова Е. В. – Х. : УИПА, 2001. – 210 с.
2. Васильев І. Б. Професійна педагогіка: конспект лекцій для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / Васильев І.Б. – 3-є вид., перероб. – Харків: УІПА, 2003. – 51 с.
3. Вонсович В. П. Використання імітаційних технологій і прийомів у навчально-професійній діяльності студентів / В. П. Вонсович [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua> .
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник.– К.: Либідь, 1997. – 373 с.
5. Елина Т. А. Проблемы инженерно-педагогического образования Украины в условиях Евроинтеграции / Т. А. Елина // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб.наук. праць / Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2006. – Вип.12. – С. 59-64.
6. Закатнов Д. О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення: монографія / Закатнов Д. О. – К.: Пед. думка, 2012. – 160 с.
7. Кокур О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія / Кокур О. М. – К.: ДП "Інформ.-аналіт. агенство", 2012. – 200 с.
8. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике / Кыверялг А. А. – Таллин: Валгус, 1980. – 334 с.
9. Коваленко О. Е. Інженерно-педагогічна освіта та Болонський процес / О. Коваленко, В. Лобунец // Новий колегіум. – 2004. – № 5/6. – С. 16-22.
10. Коваленко Е. Э. Методика профессионального обучения. – Х. : Штрих, 2003. – 480 с.
11. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання: підручн. / Коваленко О.Е. – Х.: Видавництво НУА, 2005. — 360 с.
12. Коробов Є. Т. Професійна педагогіка. Сутність процесу розуміння навчальної інформації. – Ч. I, II: навч. посіб. – Дніпропетровськ : НМетАУ, 2007. – 52 с.
13. Методика професійного навчання: методичний посібник / І.Є. Сілаєва, С.С. Шевчук, С.О. Заславська. – Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2013. – 292 с.
14. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
15. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти: навч. посіб. / Нікуліна А. С., Молчанов В. М., Верченко Н. В., Торба Ю. І. – Донецьк: ДІПО ІПП, 2006. – 296 с.
16. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: навч.-метод. посіб. / Н.Г. Ничкало, В.О. Зайчук, Н.М. Розенберг та ін. / за ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 1992. – 334 с.
17. Професійна освіта в зарубіжних країнах. Порівняльний аналіз: монографія / за ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.
18. Професійна освіта: словник. навч. посіб. для учнів і пед. працівників проф.-тех. навч. закл. / укл. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.
19. Професійна педагогіка: педагогіка професійно-технічної освіти: навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. – Ч. I. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – 105 с.
20. Прохорова О. О. Теоретико-методичний аналіз формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутніх інженерів-педагогів: монографія / О. О. Прохорова, О. Й. Белей; Укр. інж.-пед. академія. - Харків.: Ноулідж, 2009. – 136 с.
21. Психологія праці та професійної підготовки особистості: [навч. посіб.] / під ред. П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки.– Хмельницький: ТУП, 2001. – 330 с.

22. Сушенцева Л. Л. Традиційні і нетрадиційні форми організації методичної роботи в професійно-технічному училищі. – Кривий Ріг : КДПУ, 1998. – 46 с.

23. Хоружий Г.Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 320 с.

Інтернет ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe .

2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/> .

3. Бібліотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/> .

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua .

5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua> .

6. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://eprints.zu.edu.ua/28985/1/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC%20%D1%80%D0%B5%D0%B4_2017_rtf%20%281%29.pdf .

7. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf .

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ ВСТУПНИКА

Бали	Характеристика відповіді
90-100	Вступник демонструє всебічні, систематизовані та глибокі знання з предмета; вміє застосовувати їх на практиці; спроможний доводити правильність своєї відповіді переконливою аргументацією. Відповідь вступника повна, логічна, послідовна, не містить помилок або має незначні огріхи.
82-89	Вступник демонструє всебічні, глибокі знання, вміє застосовувати їх на практиці. Вільно висловлює власні думки, аргументовано відповідає на поставлені запитання. Відповідь вступника повна, логічна, послідовна, Вступник може припускатися незначних огріхів.
74-81	Вступник демонструє глибокі знання з предмета, вправно застосовує їх на практиці; уміє доводити правильність своєї відповіді. Відповідь вступника повна, логічна, але містить деякі неточності.
65-73	Вступник виявляє загалом добрі знання з дисципліни, досить успішно виконує передбачені програмою завдання; оперує основними поняттями, уміє робити висновки. Відповідь вступника повна, але недостатньо чітка, містить незначні помилки.
60-64	Вступник відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень, але пояснення не лаконічні, не повні. Під час відповіді вступник припускається помилок.
0 - 59 (не склав)	Вступник має прогалини в знаннях навчального матеріалу з дисципліни. Відповідь не повна, потребує уточнень і додаткових запитань; вступник не вміє самостійно зробити висновків, припускається значних помилок під час відповіді.

До участі в конкурсному відборі допускаються вступники, які отримали на вступному іспиті більше 60 балів.

Голова комісії *Зіновій Сидорчук*